

УДК:343.983

<https://orcid.org/0000-0002-0892-1694>

DOI <https://doi.org/10.32703/2663-6352/2020-3-8-120-125>

*Михайлов Володимир Олександрович,
старший викладач кафедри правосуддя*

Юридичного факультету

Інституту управління, технологій та права

Державного університету інфраструктури та технологій,

м.Київ Україна

ДЕТЕРМІНАЦІЯ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ АБО ПРЕКУРСОРІВ В УМОВАХ COVID-19

Анотація. У статті розглядаються детермінанти злочинності у сфері обігу наркотиків на індивідуальному, загальнодержавному та глобальному рівнях, що формуються поза межами держави, проте значною мірою визначають криміногенну ситуацію щодо обігу наркотиків в Україні.

Ключові слова: наркотики, наркозлочинність, запобігання наркозлочинності.

Annotation. Current article deals with criminological and criminalistic aspects of crime prevention in the field of illicit drug trafficking in Ukraine. Developed approach for the determination of level of crime in drug trafficking. It was found determinants at the individual level, at the national level and determinants of a global nature that formed outside the state, but it does identify criminogenic environment of drug trafficking in Ukraine.

Presently drug control has become acute. In large cities, drugs, mostly of chemical nature, are simply bought over the Internet or using Telegram managers. Payment is made through payment terminals. Young have people formed a new concept - "stash of drugs" – caches (drop point) with narcotic substances.

Favorable geographical location of Ukraine made it transit country where drugs ply from East to West. Corruption in the law enforcement system and at the border has not been combated, and as a consequence drugs are easily available in schools and higher educational establishments. The country is turning into a testing ground for international drug traffickers who test their substances on our citizens, mostly young people.

For creation of effective conditions, environment of counteraction to drug trafficking, creation of special units to fight against drug trafficking and their proper material and technical support is required, also carrying out of large-scale sociological research of latency of drug addiction and drug crime in Ukraine, creation of specialized institutions which would be engaged in social and psychological rehabilitation of patients with drug addiction and ensuring new approach to drug accounting, attraction of charitable funds, public organizations, religious organizations to participation in counteraction to illegal drug trafficking

remains actual, prevention and reduction of cases of diversion of drugs into illegal traffic from facilities licensed for such activities.

Further fight against drug crime requires improvement of legal, organizational, criminological and criminalistic support. It should be noted that the discussion of problems and approaches to improve the investigation of these crimes has a permanent character, it is necessary to further develop recommendations that meet the needs of the time. It is especially necessary to pay attention to modern methods of drug distribution and to carry out preventive work among young people, to involve the public in the detection of these crimes.

Key word: drugs, drugscime, general crime prevention, special criminological prevention.

Постановка проблеми. Вітчизняний досвід і практика наркополітики інших країн свідчать про те, що саме гуманізація щодо споживачів наркотиків, як стратегічний її напрям, є ключовою складовою нового підходу до вирішення проблеми наркотиків.

Суть цього підходу – у наданні переваг заходам медико-профілактичного характеру, зменшення шкоди від немедичного вживання наркотиків, повернення хворих на наркоманію в соціум, а не кримінальному їх переслідуванню. Натомість робота правоохоронців має фокусуватись на нелегальному нарко-бізнесі.

На сьогоднішній день гостро постало питання боротьби з наркоманією. У великих містах наркотики, більшою частиною хімічні, просто купити через мережу Інтернет чи використовуючи месенджер «Телеграмм». Оплата при цьому відбувається через платіжні термінали. У молоді формується нове поняття «закладки» – схованки (тайники) з наркотичною речовиною. Для багатьох пошук наркотичних засобів починається з гри в пошук схованки з наркотиками, яка підіймає рівень адреналіну і викликає певне задоволення.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Проблеми протидії наркобізнесу в Україні, досліджувалась у працях зарубіжних та вітчизняних науковців, таких як: Л.М. Анісімова, А.Ю. Бабія, Ю.В. Бауліна, С.А. Буткевича, А.А. Венедіктова, В.В. Голіна, І.М. Гриненка, І.О. Доброреца, А.А. Музики, Ю.В. Олександрова, М.П. Селіванова, І.В. Смирнова, В.Г. Севрука, С.О. Павленка, А.П. Закалюка, О.Г. Кальмана, О.М. Костенка, О.М. Джузи, Л.В. Раєцької, Є.В. Фесенка, М.С. Хруппи та інших.

Формулювання завдання дослідження. Метою роботи є узагальнення детермінантів злочинності у сфері обігу наркотиків на індивідуальному, загальнодержавному та глобальному рівнях, що формуються поза межами держави, проте значною мірою визначають криміногенну ситуацію щодо обігу наркотиків в Україні, а також з'ясування ефективних заходів запобігання цим злочинам.

Виклад основного матеріалу.

Поняттям детермінації охоплюються різні види залежності між явищами. Складність, багатозначність процесів детермінації і складний характер виявлення причинних залежностей призвів до широкого використання терміну

“фактори” (“обставини”), під яким розуміють негативні соціальні явища та процеси, що мають різне детермінуюче значення, але в своїй сукупності та взаємодії видозмінюють й обумовлюють злочини [11].

Грецьке слово «нарке» означає оціпеніння, «тапіа» – безумство, божевілья. Наркоманія – соціально-небезпечне психічне захворювання, яке виражається в тому, що життєдіяльність організму підтримується на певному рівні тільки за умови постійного прийому наркотичної речовини і веде до глибокого виснаження фізичних і психічних функцій [1].

Соціальне явище, яке виражається у випадках наркоманії, токсикоманії, а також пияцтва і алкоголізму, називається наркотизмом. В його основі – прагнення певної частини громадян до зміни свого психічного стану шляхом вживання певних рослинних чи хімічних речовин .

Якщо проаналізувати норми Закону України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» від 15.02.1995, можна дійти висновку, що до поняття терміну наркотики закон відносить сукупність *наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів*.

Наркотичні засоби – це речовини природного чи синтетичного походження, препарати, рослини, які становлять небезпеку для здоров'я населення у разі зловживання ними.

Психотропні речовини – включені до Переліку речовини природного чи синтетичного походження, препарати, природні матеріали, які здатні викликати стан залежності та справляти депресивний або стимулюючий вплив на центральну нервову систему або викликати порушення сприйняття, або емоцій, або мислення, або поведінки і становлять небезпеку для здоров'я населення у разі зловживання ними.

Аналоги наркотичних засобів і психотропних речовин – заборонені до обігу в Україні речовини природного чи синтетичного походження, не включені до Переліку, хімічна структура і властивості яких подібні до хімічної структури і властивостей наркотичних засобів і психотропних речовин, психоактивну дію яких ці речовини відтворюють [2].

Співробітництво між Україною та ЄС у сфері протидії наркозлочинності, інтеграція діючої національної системи до відповідних структур Європейського Союзу, узгодження національного законодавства у цій сфері відповідно до принципів Євросоюзу слід розглядати не лише як важливі напрямки докладання зусиль до вирішення глобальної проблеми наркотиків, але і як суттєву складову реалізації нашою країною політики європейської інтеграцією.

Глобальний ринок наркотиків розширяється та стає більш складним. Вживання наркотиків у всьому світі зростає з точки зору як загальної чисельності, так і частки населення світу, що вживає наркотики. Вживання наркотиків зросла набагато швидше в країнах, що розвиваються, ніж в розвинених країнах.

В даній роботі проаналізовані та узагальнені основні тенденції та детермінанти злочинності у сфері обігу наркотиків в умовах COVID-19 їх у 2020 році.

Останні тенденції споживання наркотиків:

- канабіс найбільш вживана речовина;
- опіюди найшкідливіші;
- зростає вживання стимуляторів.

COVID-19 і ланцюжок поставок наркотиків від виробництва і незаконного обороту до вживання:

- Обмеження, пов'язані з режимом ізоляції, можуть ускладнювати виробництво і збут опіатів в великих країнах виробників наркотиків.

- Заходи ускладнюють виробництво кокаїну в короткостроковій перспективі, але існує ймовірність відновлення його зростання в разі економічної кризи.

- Зниження обсягу торгівлі обмежує наявність прекурсорів для синтетичних наркотиків в деяких регіонах.

- Незаконне транспортування наркотиків з використанням повітряного транспорту, ймовірно, буде повністю порушена внаслідок обмежень на авіа перельоти.

- Прослідковується тенденція зростання використання морських маршрутів для транспортування героїну в Європу та Україну.

- Заходи, що вживаються прикордонними службами, судячи з всього, перешкоджають провозенню наркотиків, але поставки великих партій кокаїну продовжують мати місце, з використанням альтернативних засобів.

- Ознаки зниження потоку кокаїну поки не вплинули на його зникнення на ринках кінцевого призначення.

- Заходи по боротьбі з пандемією COVID-19, ймовірно, приведуть до складування запасів наркотиків.

- Надходить інформація про відсутність деяких наркотиків, що може мати негативні медичні наслідки для людей, що страждають розладами із за вживання наркотиків.

- Порушення, пов'язані з вживанням наркотиків, а також їх систематичне вживання можуть привести до ускладнень і смертності, якщо користувачі заразяться COVID-19 [12].

Отже, тенденції та детермінанти злочинності у сфері обігу наркотиків є численні, різноманітні та взаємодіють на різних рівнях: на індивідуальному рівні, у зв'язку з моральними якостями, психологічними особливостями осіб-учасників злочинного обігу наркотиків; на загальнодержавному, що виявляється у недоліках в економічній, культурній, просвітницькій, нормативній сфері щодо обігу наркотиків; на глобальному рівні, які формуються поза межами держави, проте значною мірою впливають на кон'юнктуру наркоринку в Україні.

Висновки. Економічні труднощі, викликані пандемією COVID-19, можуть погіршити ситуацію в області споживання наркотиків.

Перехід до розладів, пов'язаних з вживанням наркотиків, більш поширений серед людей з більш низьким соціально-економічним статусом, використання наркотичних речовин може стати проблемним серед уразливих груп населення. Отже, внаслідок соціально-економічних негараздів: бідні люди

стикаються з підвищеним ризиком розладів, пов'язаних з вживанням наркотиків.

Фармацевтичні опіоїди для зняття болю і паліативної допомоги доступні в основному в країнах з високим рівнем доходу. Поява наркотичних речовин, які не перебувають під міжнародним контролем, стабілізується, кількість нових потенційно шкідливих наркотиків зростає, але регулювання нових психоактивних речовин надає стримуючий ефект, контроль над хімічними речовинами та прекурсорами змушує виробників наркотиків вводити нововведення.

Для вирішення глобальної проблеми наркотиків наркополітику необхідно здійснювати в комплексі з більш широкими програмами дій щодо забезпечення сталого розвитку.

Таким чином, для створення ефективних умов, середовища протидії наркобізнесу, актуальним залишається: створення спецпідрозділів для боротьби з наркобізнесом та їх належне матеріально-технічне забезпечення, організація проведення широкомасштабного соціологічного дослідження латентності наркоманії та наркозлочинності в Україні, створення спеціалізованих установ, які б займалися соціально-психологічною реабілітацією хворих на наркоманію та забезпечення нового підходу до наркообліку, залучення благодійних фондів, громадських організацій, релігійних осередків до участі в протидії незаконному обігу наркотиків, попередження та зменшення випадків витоку з об'єктів, яким надана ліцензія на таку діяльність, наркотиків в незаконний обіг.

Отже, подальша боротьба з наркозлочинністю потребує удосконалення правового, організаційного, кримінологічного та криміналістичного забезпечення. Варто зазначити, що обговорення проблем та підходів з вдосконалення розслідування даних злочинів має перманентний характер, необхідна подальша розробка рекомендацій, які відповідали потребам часу.

Література:

1. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів та зловживання ними: Закон України від 15.02.1995. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-%D0%B2%D1%80>.
2. Про внесення змін до Закону України "Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів" Закон України від 15.02.1995. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/863-14>.
3. Михайлов О.Є., Горбань А.В., Міщук В.В. Кримінологія. Київ: Знання, 2012. 565 с.
4. Шутка В. Протидія наркобізнесу в Україні: теоретичний та практичний аспект. URL: <https://naub.ua.edu.ua/2017>.
5. Бабій А.Ю. Правові аспекти запобігання наркозлочинності в Україні. Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія». 2015. Вип. 3. С. 153-154.

6. Баклан І.В. Основні напрямки запобігання наркозлочинам неповнолітніх (регіональні особливості). Актуальні проблеми політики: Зб. наук. праць Одеської національної юридичної академії. 2006. № 29. С. 340-346.
7. Бойченко О.В. Халілев Р.А. Деякі аспекти впровадження заходів щодо вирішення проблеми наркоманії в Україні. Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. 2001. № 4. С. 124-127.
8. Смирнова І.В. Протидія наркобізнесу як один з чинників забезпечення національної безпеки України. 2007. Вип. 17. С. 121.
9. Расцька Л.В. Організована злочинність і наркобізнес. 2011. Вип. 24. С. 71-74.
10. Севрук В.Г., Павленко С.О. Заходи протидії транснаціональному наркобізнесу, що вчиняється представниками окремих етнічних груп. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2015. № 2. С. 194-201.
11. Якимова С., Детермінація злочинності у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. 2014 URL: <http://vlp.com.ua/node/12580>
12. World Drug Report 2020 URL: http://vngoc.org/wp-content/uploads/2020/08/WDR_2020_Presentation_Booklet_1.pdf